

Proa

TOMASI DI LAMPEDUSA
Els contes

Traducció de ROSSEND ARQUÉS

G. TOMASI DI LAMPEDUSA

ELS CONTES

Textos introductoris
de Gioacchino Lanza Tomasi
Nova edició revisada i ampliada

Traducció de Rossend Arqués

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició: octubre del 2020

Títol original: *I racconti*

© Giangiacomo Feltrinelli Editore, Milano, 1961, 1988.

Tots els drets reservats.

Publicat originalment per Giangiacomo Feltrinelli Editore el 1961.

Dels textos introductoris: © Gioacchino Lanza Tomasi, 2014

© de la traducció: Rossend Arqués, 1988, 2020

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions, SLU, Proa

Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-836-1

Dipòsit legal: B. 6.009-2020

Composició: Fotocomposició gama, sl

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

ÍNDIX

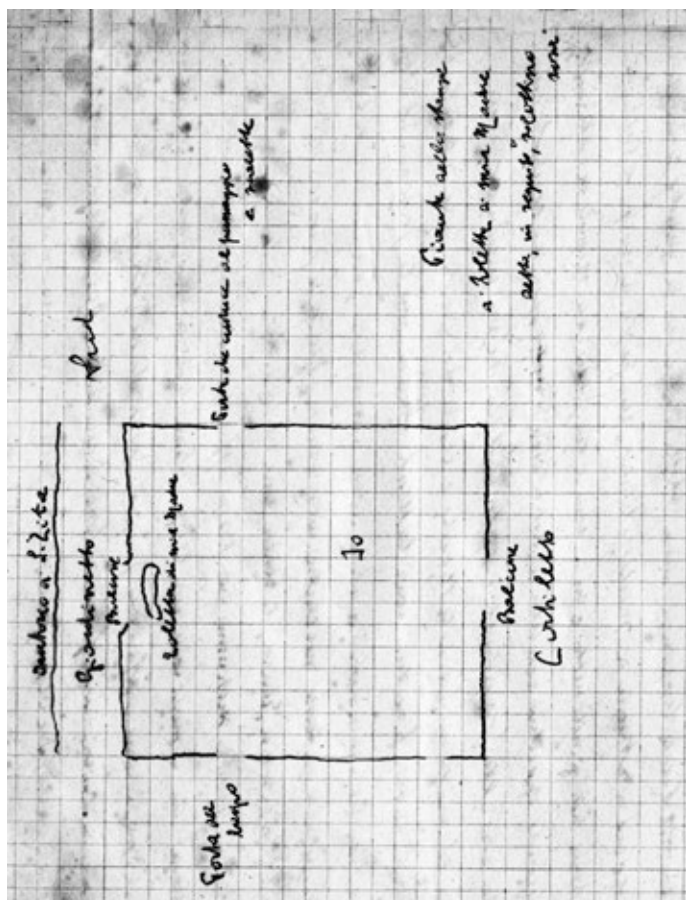
<i>Breus notes sobre el cas Lampedusa,</i> per Gioacchino Lanza Tomasi.	7
RECORDS D'INFANTESA	11
L'ALEGRIA I LA LLEI.	103
LA SIRENA	115
ELS GATETS CECS	177

ELS RECORDS

Un dels records més antics que m'és possible de precisar en el temps, perquè es refereix a un fet controlable històricament, es remunta al 30 de juliol de 1900, és a dir, al moment en què jo tenia algun dia més de tres anys i mig.

Era amb la meva Mare i la seva cambrera (probablement Teresa, la torinesa) al lligador. Era una habitació més llarga que ampla que il·luminaven dos balcons situats davant per davant als costats estrets, un d'ells dava al jardinet estret que separava la nostra casa de l'oratori de sant Zita, i, l'altre, a un pati interior. La taula del lligador, en forma d'«haricot», amb el tauler superior de vidre, sota el qual es transparentava una tela rosada, i amb les potes embolcallades en una mena de faldó de puntes blanques, es trobava davant del balcó que dava al jardinet i al seu damunt hi havia, a més a més del raspall i altres estris, un mirall grana, amb un marc que també era de mirall ornat d'estrelles i altres decoracions de cristall, que m'agradaven d'allò més.

De sobte, sentim uns passos ràpids que pugen l'escalera interior que comunicava amb les habitacions del meu Pare, que eren a l'entresol, és a dir, a sota nostre, i ell entra sense trucar i diu una frase en un to excitat. Recordo com si fos ara l'accent del que va dir, però no pas les paraules ni el sentit d'aquestes.

Encara *veig*, en canvi, l'efecte que produïren; la meua Mare deixà caure el raspall de plata de mànec llarg que duia a la mà. Teresa digué:

—Senyor meu! —i tota l'habitació se sentí consternada.

El meu Pare havia vingut a anunciar l'assassinat del rei Umberto, esdevingut a Monza la nit anterior, el 29 de juliol de 1900. Repeteixo que *veig* totes les ratlles de llum i d'ombra del balcó, que *sento* la veu excitada del meu Pare i el soroll del raspall que cau sobre el vidre del lligador i l'exclamació pietosa de la bona de la Teresa, que *torno a sentir* la sensació de defalliment que ens envaí a tots. Tot això, però, resta separat permanentment de la notícia de la mort del rei. El sentit històric, diguem-ne, del fet, se'm comunicà més tard, i aquest serveix ara per explicar la persistència de l'escena en la meua memòria.

Un altre record ben precís és el del terratrèmol de Messina (28 de desembre de 1908). La sotragada es va sentir molt bé des de Palerm, però jo no me'n recordo; crec que no em va interrompre el son. *Veig*, però, clarament el gran rellotge de paret anglès del meu avi, que aleshores era incoherentment a la sala gran de l'entrada, parat a l'hora fatal de les 5.20, i encara sento un oncle meu (en Ferdinando, crec, a qui li

agradaven amb bogeria els rellotges) mentre m'explica que s'havia parat per culpa del terratrèmol d'anit. A més, recordo que, a la tarda, cap a dos quarts de vuit, jo em trobava al menjador dels meus Avis (sovint presenciava el seu sopar, perquè sopaven abans que jo), quan un oncle meu, el mateix Ferdinando probablement, entrà amb un diari de la tarda que anunciava: «Danys greus i víctimes nombroses a Messina pel terratrèmol d'aquest matí».

Parlo del «menjador dels meus Avis», però hauria de dir de la meva Àvia, perquè el meu Avi havia mort feia un any i un mes.

Aquest record és menys viu visualment parlant que el primer, però, en canvi, és força més precís des del punt de vista del «fet esdevingut».

Pocs dies més tard arribà de Messina el meu cosí Filippo, que havia perdut pare i mare en el terratrèmol. Anà a viure a cals meus cosins Piccolo, *juntament amb un seu cosí Adamo*, i recordo que hi vaig anar a veure'l un dia llòbrec de pluja hivernal. Recordo que duia una màquina fotogràfica (tan aviat!) que havia tingut cura d'agafar mentre fugia de la seva casa en ruïnes a la Via della Rovere, i com en una taula davant d'una finestra dibuixava siluetes de vaixells de guerra, discutint amb Casimiro sobre el calibre dels canons i la posició de les torres; una actitud de deseiiment, la seva, de les horribles desgràcies que l'havien afectat que ja va ser criticada dins la família, però que fou atribuïda caritativament al «xoc» (lla-

vors se'n deia «impressió») que va patir a conseqüència del desastre i que es considerava comú a tots els supervivents de Messina. Més tard, s'atribuí més raonablement a aquella seva fredor de caràcter, que s'exaltava només davant qüestions tècniques, com ara les fotografies i les torretes dels primers *dreadnoughts*.

Pel que fa al terratrèmol de Messina, recordo també el dolor de la meva Mare quan, molts dies després, ens arribà la nova que havien trobat els cadàvers de la seva germana Lina i del seu cunyat. Veig la meva Mare sanglotant asseguda en una poltrona gran del Saló Verd, en la qual mai no s'asseia ningú (*la mateixa, però, en la qual «veig» asseguda la meva besàvia*), coberta amb una tela curta d'astracan *moiré*. Recordo també els grans carros militars que passaven pel carrer a recollir roba i mantes per als pròfugs; un d'ells va passar pel carrer de Lampedusa, i, des d'un balcó de casa nostra, em varen fer allargar dues flassades de llana a un soldat que estava dret sobre el carro, gairebé a l'altura del balcó. Era un soldat d'artilleria amb la gorra engalonada de franja taronja; encara veig la seva cara rubicunda i sento que diu, amb accent emilià: «Gràcies, vailet». També recordo que es deia que els pròfugs, que s'havien allotjat pertot arreu, fins i tot a les llotges dels teatres, es comportaven entre ells «d'una manera molt indecent», i el meu Pare afegia somrient: «Desitgen substituir els morts», al·lusió que jo comprenia prou bé.

De la meva tieta Lina, que va morir al terratrèmol (la fi de la qual va encetar la sèrie de morts tràgiques entre les germanes de la meva Mare que ofereixen el mostrar de les tres classes de mort violenta: la desgràcia, l'assassinat i el suïcidi) no en guardo cap record precís. Venia a Palerm de forma escadussera; en canvi, recordo el seu marit, amb dos ulls molt vius darrere de les seves ulleres i una barbeta canuda i desordenada.

Un altre dia m'ha quedat ben imprès a la memòria; no puc precisar-ne la data, però és indubtable que fou molt abans del terratrèmol de Messina, més ben dit, crec que va ser poc després de la mort del rei Umberto. Érem hostes dels Florio, a la seva villa de Favignana, en ple estiu. Recordo que Erica, la mainadera, va venir a despertar-me més d'hora que de costum, cap allà a les set, em passà corrents una esponja d'aigua fresca per la cara i, tot seguit, em posà la millor roba. M'arrossegaren fins a baix, vaig sortir al jardí per una porteta lateral i després em varen fer pujar a la veranda principal de l'entrada a la villa, que dava al mar i a la qual s'accedia mitjançant una escala de set o vuit graons. Recordo el sol engegador d'aquell matí de juliol o d'agost. A la veranda, que protegien del sol unes cortines grans de tela taronja que la brisa marina inflava i feia espetegar com si fossin veles (en sentit els espetecs), hi seien, en cadires de vímet, la meva Mare, la senyora Florio (Franca, «la divina beutat») i altres persones. Al bell mig del grup, hi seia una se-

nyora molt gran, bastant encorbada i amb el nas aguilenc, embolcallada en vels de vídua que el vent agitava de forma desordenada. Em portaren davant d'ella, la qual digué unes paraules que no vaig entendre, s'encorbà encara més i em va fer un petó al front (per tant, devia ser molt petit si una senyora asseguda encara va haver d'ajupir-se per fer-me un petó *al front*). Després se m'endugueren i em tornaren a portar a la meva habitació, em tragueren els vestits de gala, em vestiren amb roba més modesta i em dugueren a la platja, on ja hi havia els nens dels Florio i d'altres amb qui, havent-nos banyat, restàrem molta estona sota el sol roentíssim, bo i jugant al nostre joc preferit, que era cercar dins la sorra trossets de coral vermellíssim, que se n'hi trobaven amb certa freqüència.

A migdia em revelaren que aquella senyora vella era Eugènia, exemperadriu dels francesos, el iot de la qual era ancorat davant de Favignana, que anit havia sopat a cal Florio (sense que jo, òbviament, en sabés res) i que, aquell matí, havia fet una visita de comiat a aquella hora del matí, a les set, infligint així, amb indiferència imperial, un veritable suplici a la meva Mare i a la senyora Florio, les quals varen voler presentar-li la prole. La frase que ella pronuncià abans de fer-me un petó sembla que va ser la següent: «Quel joli petit!».